

Indarkeriaren gailurra duela 6.400 urte

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Ekialde Hurbila, duela 6.400 urte. Ohi baino klima lehorragoak urbanizazio prozesua bultzatu zuen. Biztanle asko landa gunetatik Kobre Aroko herrixketara joan zen, eta eliteen arteko gatazkak areagotu ziren baliabide urriak lortzeko. Garai hartan lehen estatuak sortu ziren; oraindik ez zuten indarrik biztanleen arteko gatazkak kudeatzeko, eta gainera taldeen arteko gatazka zabalagoak ugaltzen hasi ziren. Hala, garai horretan indarkeriazko heriotza kopururik handiena iritsi zen.

Joerg Baten, Giacomo Benati eta Arkadiusz Sołtysiak ikerlariak *Nature* aldizkarian argitaratu berri duten lanaren ondorioetako bat da hori. Duela 14.000 eta 2.400 urte arteko 3.500 indibiduoren hezurak aztertu dituzte, indarkeria seinaleen bila, egitura politikoen garapenak gizakien arteko indarkerian nolako eragina izan zuen aztertzeko.

Duela 14.000 urte komunitate ehiztari-biltzaileetan indarkeria maila nahiko apala zen, ziurrenik populazioa txikia zelako eta barreiatua zegoelako eta gatazkak saihestea errazagoa zelako. Neolitoan biztanle-dentsitatea txikia zen oraindik, baina, ikusi bezala, duela 6.400 urte etorri zen aldaketa. Estatu antolakuntzaren lehen urratsekin batera, ikerlanak hartzen dituen 12.000 urteko tarteko indarkeria mailarik handiena iritsi zen.

Baina handik aurrera, hurrengo 1.500 urtetan, heriotza biolentoen kopuruak behera egin zuen. Estatuak antolakuntza hobetu zuten, zergen bidez baliabideak lortu zituzten eta indarkeria

IPHEs

soziala errazago kontrolatzeko gai izan ziren, biztanleak hobeto asebeteta. Kontrol militarrek lagundu zuen horretan, baina baita kooperazioa bultzatzeak ere. Ekitaldi erlijiosoan, tenpluen eraikuntzaren eta beste ekintza batzuen bidez, pertenezia sentimendua areagotzea eta gatazkak gutxitzea lortu zuten. Ogia eta zirkua, esango zioten geroago errotatzen.

Indarkeriak berriro egin zuen gora duela 3.500 urte, Burdin Arorako trantsizioan. Hiru mendez luzatu zen lehorreak migrazioak eta baliabideen urritasuna ekarri zuten, hau da, indarkeriarako bazka. Eta, gainera, superpotentzia militarrek sortzen hasi ziren, hala nola Asiriar

Inperioa, kanpaina militar bortitzak eta deportazio masiboak eragin zituztenak.

Ikerlanak garbi uzten du giza izaerak kooperaziorako nahiz indarkeriarako joera berezkoak dituela eta, hainbat elementu gorabehera, bata ala bestea nagusitzen direla. Giacomo Benati historialariaren hitzetan, “orain badakigu antolakuntza instituzionalak eta sistema arautuek gatazka kudeatzen eta indarkeria gutxitzen laguntzen dutela, eta klima aldaketak nahiz urbanizazio prozesuek, aldiz, indarkeria areagotzea ekar dezaketela”. Eta ikerketak duela milaka urte gertatutakoak aztertzen baditu ere, indarkeria bultzatzen duten bi osagai horiek indar betean daude gaur egun. ●

ALACANTEKO UNIBERTSITATEA

Lurrikarak, uholdeak eta iberiarrak

L'Alcúdia (Alacant) aztarnategi iberiarren harresiak eta etxebizitzaren egiturak aztertzen ari dira arkeologoak, eta *Elxeko Dama*-ren busto ezaguna aurkitu zuten tokian lurrikarez babesteko neurriak hartzen zituztela ondorioztatu dute. Duela 2.500 urte inguruko harresietan dilatazio-junturak jartzen zituz-

ten; hala, mugimendu sismikoak egonez gero, egitura malguki esker harresiak zutik eusten zion. Uholdeak aurreikus-terko metodori ez zeukaten, baina urak etxebizitza bat hartuz gero, gelak materialez betetzen zituzten eta zimendu modura erabiltzen, gainean beste etxebizitza bat eraikitzeko. ●